

Bruxelles, 12 iunie 2020
(OR. en)

8514/20

DISINFO 8
HYBRID 10

NOTĂ DE ÎNȘOȚIRE

Sursă:	Secretara generală a Comisiei Europene, sub semnătura dlui Jordi AYET PUIGARNAU, director
Data primirii:	11 iunie 2020
Destinatar:	DI Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Secretarul General al Consiliului Uniunii Europene
Nr. doc. Csie:	JOIN(2020) 8 final
Subiect:	COMUNICARE COMUNĂ CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR Combaterea dezinformării în legătură cu COVID-19 – Asigurarea unei informări corecte

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul JOIN(2020) 8 final.

Anexă: JOIN(2020) 8 final

COMISIA
EUROPEANĂ

ÎNALTUL REPREZENTANT AL
UNIUNII PENTRU AFACERI
EXTERNE ȘI POLITICA
DE SECURITATE

Bruxelles, 10.6.2020
JOIN(2020) 8 final

**COMUNICARE COMUNĂ CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIUL
EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI
COMITETUL REGIUNILOR**

**Combaterea dezinformării în legătură cu COVID-19 – Asigurarea unei informări
corecte**

INTRODUCERE

Pandemia de COVID-19 („coronavirus”) a fost însoțită de o „infodemie” fără precedent¹. O avalanșă de informații cu privire la virus², adesea false sau inexacte și care se răspândesc rapid pe platformele de comunicare socială, poate – în opinia Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) – să creeze confuzie și neîncredere și poate să submineze un răspuns eficace în materie de sănătate publică.

„Infodemia” este alimentată de temerile de bază ale oamenilor. Din cauza măsurilor de izolare, milioane de persoane au fost nevoite să rămână în locuințele lor, ceea ce a dus la creșterea utilizării platformelor de comunicare socială, inclusiv ca mijloc de acces la informații, în contextul în care platformele online, verificatorii de fapte și utilizatorii platformelor de comunicare socială raportează milioane de postări false sau înșelătoare³. Dată fiind noutatea virusului, lipsa de cunoștințe cu privire la acesta s-a dovedit a fi un teren propice pentru răspândirea afirmațiilor false sau înșelătoare.

De aceea, pentru a aborda riscurile pe care această situație le reprezintă pentru societățile deschise este necesară o acțiune mai coordonată care să aibă la bază Planul de acțiune împotriva dezinformării⁴. Valorile noastre comune și instituțiile democratice, inclusiv libertatea de exprimare și mass-media liberă și pluralistă, sunt pietrele de temelie ale rezilienței societăților noastre în fața provocărilor create de pandemia de COVID-19.

Prezenta comunicare comună răspunde apelului lansat de membrii Consiliului European⁵ și de miniștrii afacerilor externe din UE⁶, precum și la preocupările Parlamentului European și se concentrează pe răspunsul imediat pentru combaterea dezinformării legate de pandemia de COVID-19, analizând măsurile luate deja și acțiunile concrete de luat care pot fi puse în aplicare rapid pe baza resurselor existente.

Prezenta comunicare comună evidențiază, de asemenea, domeniile în care criza a relevat existența mai multor provocări fundamentale care trebuie evaluate mai în detaliu pe măsură ce criza evoluează și care trebuie să fie incluse în abordarea mai amplă care vizează consolidarea democrației, abordare care va fi inclusă în Planul de acțiune pentru

¹ Termenul a fost utilizat și explicat de OMS: „infodemiile reprezintă o cantitate excesivă de informații cu privire la o problemă, ceea ce face dificilă identificarea unei soluții. În timpul unei urgențe sanitare, infodemiile pot contribui la răspândirea de informații eronate, dezinformări și zvonuri. De asemenea, pot îngreuna răspunsul eficace în materie de sănătate publică și pot crea confuzie și neîncredere în rândul cetățenilor”: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200305-sitrep-45-covid-19.pdf?sfvrsn=ed2ba78b_4

² Monitorizarea mass-mediei efectuată zilnic de către Comisia Europeană indică faptul că există sute de mii de articole legate de COVID-19 (https://ec.europa.eu/jrc/en/covid-19-media-surveillance?solrsort=ds_created%20desc) și milioane de mențiuni pe platformele de comunicare socială în întreaga lume.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf

⁴ JOIN(2018) 36 final, 5 decembrie 2018.

⁵ La 26 martie 2020, membrii Consiliului European au convenit asupra unei declarații comune prin care se angajează să combată ferm dezinformarea cu ajutorul unei comunicări transparente, în timp util și întemeiată pe fapte în legătură cu acțiunile luate și să consolideze reziliența societăților lor. Comisiei și Înalțului Reprezentant li s-a adresat invitația de a se implica pe deplin în acest demers și de a prezenta Consiliului rapoarte cu privire la eforturile comune. <https://www.consilium.europa.eu/media/43095/26-vc-euco-statement-ro.pdf>

⁶ La 3 aprilie 2020, miniștrii afacerilor externe din UE și-au exprimat îngrijorarea cu privire la problema dezinformării și a informării eronate, considerând că este necesar să se continue eforturile de contracarare a impactului negativ asupra societăților, vieților oamenilor și sănătății publice. Miniștrii afacerilor externe din UE au subliniat necesitatea de a intensifica eforturile comune de combatere a dezinformării printr-o cooperare strânsă între instituțiile UE, statele membre și platformele de comunicare socială. <https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/fac/2020/04/03/>

democrația europeană pe care președinta von der Leyen l-a anunțat în Orientările politice⁷. Scopul planului de acțiune va fi consolidarea în continuare a activității UE de combatere a dezinformării și adaptarea la amenințările și manipulările în evoluție, precum și sprijinirea mass-mediei libere și independente. Viitorul act legislativ privind serviciile digitale⁸, care va reglementa serviciile digitale, face parte din această abordare cuprinzătoare.

Acțiunile luate de UE până în prezent pentru combaterea dezinformării

Comisia Europeană și Înalțul Reprezentant au prezentat abordarea de combatere a dezinformării în 2018⁹. Planul de acțiune împotriva dezinformării are la bază valorile europene și drepturile fundamentale, în special libertatea de exprimare. Planul de acțiune a prevăzut o abordare la nivelul întregii societăți, consolidând cooperarea între principalii actori, ca de exemplu autorități publice, jurnaliști, cercetători, verificatori de fapte, platforme online și societatea civilă. Piatra de temelie a planului de acțiune a fost experiența dobândită din 2015 de către grupul operativ East Stratcom, instituit în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă (SEAE) pentru a aborda problema campaniilor de dezinformare inițiate în Rusia.¹⁰ Un element important al Planului de acțiune din 2018 a fost apelul lansat platformelor de a pune în aplicare Codul de bune practici privind dezinformarea cu rol de autoreglementare asupra căruia conveniseră în urma comunicării Comisiei din aprilie 2018¹¹. În martie 2019, a fost instituit un sistem de alertă timpurie care să reunească experți în materie de dezinformare din instituțiile UE și din statele membre și care să faciliteze schimbul de analize și de bune practici între guverne, cum ar fi comunicarea proactivă și răspunsul eficient. Un alt element esențial al planului de acțiune a fost intensificarea cooperării internaționale, cum ar fi în cadrul G7 și al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). Comisia Europeană și Parlamentul European au definit, de asemenea, o politică de comunicare activă și „de combatere a miturilor”, inclusiv activități la nivel local și regional.

1. PRINCIPALELE PROVOCĂRI ALE „INFODEMIEI” DE COVID-19 ȘI ETAPELE URMĂTOARE PENTRU ABORDAREA ACESTORA

Pentru a combate „infodemia” de COVID-19 a fost necesar un răspuns rapid din partea UE și a statelor sale membre. Dezinformarea poate avea consecințe grave: poate duce la ignorarea sfaturilor oficiale în materie de sănătate și la adoptarea de comportamente riscante sau poate aibă un impact negativ asupra instituțiilor și societăților noastre democratice, precum și asupra situației economice și financiare. Criza a dus la apariția de noi riscuri, și anume riscul de exploatare a cetățenilor sau riscul de a cădea victime practicilor infracționale, aceste riscuri adăugându-se campaniilor de dezinformare ținute întreprinse de actorii interni și externi care încearcă să submineze democrațiile noastre și credibilitatea UE și a autorităților naționale sau regionale. Pentru a combate fluxul de dezinformare, de informații eronate și de operațiuni de influență externă, inclusiv prin

⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_ro.pdf

⁸ Consultarea publică este în curs: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_962

⁹ „Planul de acțiune împotriva dezinformării” din 2018 [JOIN(2018) 36 final, 5 decembrie 2018] are la bază abordarea de politică definită în comunicarea Comisiei intitulată „Combaterea dezinformării online: o abordare europeană”, COM(2018) 236 final, 26 aprilie 2018.

¹⁰ Grupul operativ elaborează produse și campanii de comunicare care au scopul de a explica mai bine politicile UE în țările Parteneriatului estic (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina). De asemenea, grupul operativ sprijină eforturile mai ample ale UE de consolidare a mediului mediatic din regiune. Grupul operativ analizează tendințele de dezinformare și prezintă rapoarte privind acestea, explică și pune în evidență afirmațiile cu rol de dezinformare și sensibilizează opinia publică cu privire la acțiunile de dezinformare întreprinse de statul rusesc și de surse rusești.

¹¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

intermediul comunicării proactive și pozitive, este necesar să se recurgă la instrumentele existente ale UE, precum și la colaborarea cu autoritățile competente ale statelor membre, societatea civilă, platformele de comunicare socială și la cooperarea internațională, consolidând astfel reziliența cetățenilor¹². Această activitate trebuie să se desfășoare cu respectarea deplină a libertății de exprimare și a celorlalte drepturi fundamentale și valori democratice.

Următoarea listă neexhaustivă de exemple ilustrează complexitatea situației apărute în timpul crizei provocate de pandemia de COVID-19:

- informațiile vehiculate includ farse periculoase și informații eronate în materie de sănătate, cu mesaje false (ca de exemplu „spălatul mâinilor nu este de folos” sau „coronavirusul reprezintă un pericol doar pentru persoanele în vârstă”). Acest tip de conținut nu este neapărat ilegal, dar poate pune în pericol în mod direct vieți omenești și poate submina semnificativ eforturile de limitare a extinderii pandemiei. Răspunsul nostru la acest tip de conținut este ca principalii actori, precum autoritățile publice, mass-media, jurnaliștii, platformele online, verificatorii de fapte și societatea civilă să pună la dispoziție conținut legat de sănătate bine documentat și să acorde vizibilitatea cuvenită acestui conținut. Un alt răspuns este consolidarea capacității cetățenilor de a recunoaște și de a reacționa la cazurile de dezinformare. Atunci când aceste comportamente sunt ilegale, acestea ar trebui să fie abordate de către autoritățile competente în conformitate cu normele juridice aplicabile;
- pentru a contracara teoriile conspirației care pot pune în pericol sănătatea umană, care pot aduce prejudicii coeziunii societăților noastre și care pot conduce la violență publică și crea tulburări sociale (de exemplu, teoriile conspirației și miturile cu privire la răspândirea COVID-19 prin instalațiile 5G care au dus la vandalizarea stâlpilor de antene sau cele cu privire la identificarea unui anumit grup etnic ori religios ca origine a răspândirii COVID-19 care contribuie la creșterea îngrijorătoare a conținutului antisemitic în legătură cu COVID-19), este necesară consolidarea angajamentului întregii societăți, inclusiv a autorităților competente, a mass-mediei, a jurnaliștilor, a verificatorilor de fapte, a societății civile și a platformelor online și trebuie să se aibă în vedere, de exemplu, luarea de măsuri prompte de demascare, retrogradare, înlăturare eventuală a informațiilor sau luarea de măsuri rapide privind conturile;
- discursurile ilegale de incitare la ură (de exemplu, ca urmare a dezinformării care susține că un anumit grup etnic sau religios este responsabil de răspândirea COVID-19 a dus la creșterea îngrijorătoare a conținutului rasist și xenofob în legătură cu COVID-19) fac obiectul normelor privind înlăturarea conținutului ilegal de către platforme și autorități și al acțiunilor autorităților competente în temeiul dreptului penal al statelor membre, în conformitate cu Recomandarea privind măsurile de combatere eficace a conținutului ilegal online¹³;
- înșelarea consumatorilor (de exemplu, vânzarea de „produse miraculoase”, fără beneficii dovedite) este ilegală și trebuie sancționată de autoritățile de protecție a consumatorilor și de platformele online;
- criminalitatea informatică (ca de exemplu pirateria informatică/phishingul care utilizează linkurile legate de COVID-19 pentru a răspândi programe malware) necesită

¹² Pentru mai multe detalii concrete privind răspunsul UE la dezinformare, a se vedea: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf
https://eeas.europa.eu/topics/countering-disinformation_en

¹³ Recomandarea Comisiei din 1 martie 2018 privind măsuri de combatere eficace a conținutului ilegal online [C(2018) 1177 final].

o acțiune directă a autorităților de aplicare a legii, precum și a campaniilor de sensibilizare a cetățenilor¹⁴;

- actori străini și unele țări terțe, în special Rusia¹⁵ și China¹⁶, au desfășurat operațiuni de influență și campanii de dezinformare ținute în legătură cu COVID-19 în UE, în vecinătatea UE și la nivel mondial, urmărind să submineze dezbaterile democratice și să adâncească polarizarea socială, precum și să își îmbunătățească propria imagine în contextul COVID-19.

În acest context, criza sanitară ne-a arătat că este necesar să se facă o diferență clară între diversele forme de conținut fals sau înșelător pe care „infodemia” le-a scos în evidență și să se calibreze răspunsuri adecvate. În acest scop, este important, în primul rând, să se facă distincția între conținutul ilegal, astfel cum este definit prin lege, și conținutul prejudiciabil care nu este însă ilegal. În al doilea rând, este important să se stabilească dacă intenția este de înșelăciune sau de cauzare a unui prejudiciu public ori de realizare a unui câștig economic. În cazul în care intenția nu este aceasta, de exemplu, atunci când cetățenii partajează de bună credință informații false cu prietenii și cu familia, fără să știe că informațiile sunt false, conținutul în cauză poate fi considerat drept informație eronată; în schimb, în conformitate cu definiția din Comunicarea Comisiei din aprilie 2018¹⁷, în cazul în care există o intenție de acest tip conținutul ar fi considerat dezinformare.

Actorii din țări terțe pot recurge la o serie de acțiuni, inclusiv la tehnicile menționate mai sus, în diferite combinații, pentru a desfășura operațiuni de influență. În acest sens, dezinformarea poate fi o componentă a unei operațiuni de influență; de multe ori se utilizează alte acțiuni și tactici de ingerință manipulative¹⁸, cum ar fi amplificarea prin comportament manipulator, utilizarea coordonată de conturi false sau neautentice, programe informatice automatizate și alte forme de amplificare artificială a popularității conținutului. Acest tip de coordonare pune în evidență intenția de a utiliza informații false sau înșelătoare cu scopul de a cauza un prejudiciu.

Este nevoie de un răspuns calibrat din partea tuturor componentelor societății, în funcție de prejudiciu, intenție, forma de diseminare, actorii implicați și originea acestora. Prin urmare, informațiile eronate pot fi puse în lumină prin dovedirea netemeinicii acestora, precum și prin inițiative „de combatere a miturilor” și de alfabetizare mediatică; în schimb, dezinformarea trebuie abordată prin alte mijloace, inclusiv prin acțiuni întreprinse de guverne, ca de exemplu cele prezentate, printre altele, în Planul de acțiune împotriva dezinformării. Platformele trebuie să limiteze comportamentul manipulator coordonat și să asigure o mai mare transparență în ceea ce privește operațiunile de influență răuvoitoare.

Toate măsurile corective menționate anterior ar trebui să fie puse în aplicare cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale, în special a libertății de exprimare.

¹⁴ Deși dezinformarea în sine nu este o infracțiune, unele dintre aspectele sale ar putea fi asimilate infracțiunilor. Europol a creat o pagină dedicată COVID-19 pentru a ajuta cetățenii și întreprinderile să se protejeze – <https://www.europol.europa.eu/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>.

¹⁵ www.EUvsDisinfo.eu a identificat peste 500 de exemple de dezinformare pro-Kremlin în baza sa de date disponibilă publicului, iar SEAE a descris activitățile statelor străine în rapoartele sale analitice care sunt publice.

¹⁶ A se vedea, de exemplu: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

¹⁷ A se vedea nota de subsol 9.

¹⁸ Concluziile Consiliului privind eforturile complementare de sporire a rezilienței și de contracarare a amenințărilor hibride (Documentul 14972/19, 10 decembrie 2019).

Experiența legată de criza provocată de pandemia de COVID-19 a arătat că un răspuns mai bine coordonat și mai rapid ar putea fi în folosul politicilor publice ale UE. Pentru a defini o abordare solidă și eficace care să remedieze aceste provocări, este necesar să se înțeleagă foarte bine problema și impactul concret al acesteia. Pe măsură ce criza provocată de epidemia de COVID-19 evoluează, UE trebuie să își dezvolte în continuare acțiunile menite să abordeze deficiențele identificate și trebuie să înțeleagă și să anticipeze mai bine provocările. De exemplu, dezinformarea și informațiile eronate legate de un posibil vaccin împotriva COVID-19 abundă în continuare și este probabil să îngreuneze administrarea vaccinurilor odată ce vor fi disponibile. Coordinarea și colaborarea atât cu actorii de la nivelul UE, cât și cu actorii de la nivel mondial, alături de OMS și platformele online, vor fi esențiale pentru a monitoriza aceste provocări și pentru a răspunde în mod eficace acestor provocări.

Pe baza experienței dobândite până în prezent în ceea ce privește combaterea dezinformării legate de COVID-19, UE poate lua noi măsuri concrete și pe termen scurt care să contribuie la capacitatea cetățenilor, la consolidarea cooperării în cadrul UE și cu partenerii din întreaga lume. Toate instituțiile UE trebuie să participe la un efort comun, care să fie complementar celui al statelor membre, aducând valoare adăugată, ca de exemplu capacitatea lor analitică și accesul la platforme.

Ar trebui să se aibă în vedere aceste acțiuni atunci când se va defini activitatea viitoare a UE în materie de dezinformare, în special atunci când se va efectua viitoarea evaluare a Codului de bune practici și a Planului de acțiune pentru democrația europeană. Aspectele legate de securitate ale problemei ar trebui, de asemenea, să se regăsească în noua Strategie privind uniunea securității.

2. CONSOLIDAREA COMUNICĂRII STRATEGICE ÎN INTERIORUL ȘI ÎN AFARA UE

De la începutul crizei provocate de pandemia de COVID-19, comunicarea clară și accesibilă și informațiile exacte au fost esențiale pentru protejarea sănătății cetățenilor. Pe lângă canalele de informare naționale, și UE a jucat un rol în acest sens prin intermediul instituțiilor, al multiplicatorilor și al rețelelor sale din statele membre, din vecinătatea sa și nu numai. S-au depus eforturi de comunicare proactivă eficace pentru a promova informații fiabile și care pot fi verificate în materie de sănătate¹⁹, pentru a informa cetățenii și partenerii din țările terțe cu privire la activitățile întreprinse de UE în vederea combaterii crizei²⁰, precum și pentru a sensibiliza opinia publică cu privire la riscurile pe care le prezintă dezinformarea. În martie 2020, Comisia a lansat o pagină web specifică care are scopul de a pune în lumină afirmațiile false legate de COVID-19, de a promova conținutul bine documentat și de a contribui la a face diferența între realitate și ficțiune, de exemplu, contracarând discursurile legate de lipsa solidarității în UE²¹.

Similar pandemiei, „infodemia” creată în jurul COVID-19 este o provocare mondială. De la începutul crizei, Comisia și Înalțul Reprezentant, precum și statele membre au colaborat îndeaproape în cadrul forurilor internaționale, cum ar fi G7 (în special în cadrul mecanismului de reacție rapidă) și NATO. SEAE și-a intensificat, de asemenea, eforturile de abordare a operațiunilor de influență externă, în acest sens publicând periodic rapoarte de analiză a mediului informațional și comunicând constatările sale societății civile, mass-

¹⁹ De exemplu, de către Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor: <https://www.ecdc.europa.eu/en>

²⁰ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_ro

²¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation_ro

mediei și comunităților de experți²². Sistemul de alertă timpurie al UE a fost utilizat pentru a face schimb de informații și de analize care să ofere o imagine cuprinzătoare asupra mediului informațional legat de COVID-19. Europol a publicat un raport specific²³ și monitorizează în mod sistematic impactul pandemiei de COVID-19 asupra fenomenului criminalității informatice, oferind o imagine de ansamblu actualizată cu privire la amenințări și evaluări ale evoluțiilor potențiale în acest domeniu al criminalității. În sens mai larg, UE a depus eforturi pentru a contracara afirmațiile care induc în eroare, ca de exemplu faptul că UE nu ar fi acordat asistență partenerilor, prin campanii de comunicare țintite în întreaga lume. În acest sens s-a cooperat strâns și cu OMS. Date fiind riscurile și amenințările pe care le reprezintă operațiunile de influență externă și chiar dacă s-au luat măsuri de la începutul crizei, este necesar să se amelioreze în continuare capacitatea UE de a transmite mesaje prompte, consecvente, coerente și vizibile publicului extern de la nivel mondial, în special din vecinătatea imediată a UE, Africa, Asia și America Latină.

Acțiuni

- Comisia și Înalțul Reprezentant:
 - vor continua să investească în capacitățile lor de comunicare strategică, în conformitate cu Planul de acțiune împotriva dezinformării, intensificând cooperarea și coordonarea cu statele membre;
 - vor intensifica utilizarea mecanismelor existente, astfel încât să se faciliteze cooperarea concretă cu statele membre și cu partenerii internaționali în materie de comunicare strategică, inclusiv prin intermediul canalelor de cooperare ale Comisiei cu statele membre și al grupurilor operative pentru comunicare strategică ale SEAE;
 - se va crea o secțiune specială în cadrul sistemului de alertă timpurie pentru a facilita schimbul de materiale de comunicare relevante cu privire la COVID-19 între statele membre ale UE și instituțiile UE relevante;
 - vor consolida în continuare capacitățile de comunicare strategică și de diplomatie publică ale delegațiilor UE, în strânsă colaborare cu rețeaua diplomatică a statelor membre ale UE, cu guvernele țărilor terțe și cu societatea civilă.
- Reprezentanțele Comisiei din statele membre vor juca un rol mai activ în dezbaterile naționale, prezentând informații bazate pe fapte, adaptate la situația locală, în special prin intermediul platformelor de comunicare socială.

3. O MAI BUNĂ COOPERARE ÎN CADRUL UE

Combaterea dezinformării, a informațiilor eronate și a operațiunilor de influență externă în contextul crizei provocate de pandemia de COVID-19 a arătat că pentru a asigura consecvența mesajului și coerența efortului, cooperarea dintre instituțiile UE și statele membre este esențială. Ar trebui întreprinse acțiuni suplimentare pentru a raționaliza și a consolida capacitățile^{24 25}, a îmbunătăți analiza riscurilor și a dezvolta în continuare

²² <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

²³ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>

²⁴ Ca de exemplu, Grupul de lucru pentru informații din cadrul Consiliului, Sistemul de alertă timpurie, mecanismul integrat al UE pentru un răspuns politic la crize (IPCR), Comitetul pentru securitate sanitară și rețeaua comunicatorilor care intervin în situații de criză.

²⁵ A se vedea, de asemenea, Rezoluția Parlamentului European din 17 aprilie 2020 referitoare la acțiunea coordonată a UE pentru combaterea pandemiei de COVID-19 și a consecințelor sale, care lansează, de

raportarea periodică. Cooperarea în interiorul UE trebuie, de asemenea, să integreze platformele și alte părți interesate esențiale, ca de exemplu, autoritățile naționale competente, cercetătorii și verificatorii de fapte.

Pentru a asigura complementaritatea tuturor inițiativelor, este important să se aducă la cunoștința statelor membre instrumentele care sunt disponibile; criza a demonstrat că în practică nu s-a reușit întotdeauna acest lucru. S-a încercat să se asigure o mai bună coordonare între diferiți actori, de exemplu prin trimiteri încrucișate între diferitele pagini web dedicate dezinformării în legătură cu COVID-19, însă, comparativ cu nevoile, aceste tentative sunt modeste.

Acțiuni

- Comisia le va propune celorlalte instituții să instituie în cadrul structurilor existente mecanisme²⁶ de îmbunătățire a coordonării în ceea ce privește dezinformarea în legătură cu COVID-19, să le testeze și să pună la dispoziție evaluările și analizele efectuate.
- Statele membre ar trebui să utilizeze pe scară mai largă sistemul de alertă timpurie și alte mijloace adecvate de consolidare a cooperării cu instituțiile UE și între ele, în special în ceea ce privește evaluarea mediului informațional și conștientizarea situației.
- Pe baza experienței dobândite de Rețeaua europeană de cooperare privind alegerile, Comisia va facilita schimbul de bune practici cu privire la aspectele specifice legate de dezinformare, cum ar fi microdirecționarea.

4. COOPERAREA CU ȚĂRI TERȚE ȘI CU PARTENERI INTERNAȚIONALI

Operațiunile de dezinformare și de influență externă legate de COVID-19 nu se concentrează doar asupra UE sau asupra statelor membre individuale. Au fost vizate și țările terțe, cadrele de cooperare internațională și multilateralismul în sens mai larg²⁷.

Date fiind riscurile și amenințările pe care le implică campaniile de dezinformare, UE a început să transmită mesaje prompte, consecvente, coerente și vizibile publicului de la nivel mondial, în special celui din vecinătatea imediată a UE, din Balcanii de Vest și din Africa. De exemplu, pentru a contracara afirmațiile referitoare la faptul că UE nu ar fi acordat asistență țărilor terțe, s-au desfășurat campanii de comunicare în mai multe țări, inclusiv în țările vizate de politica de vecinătate europeană. De asemenea, Comisia și SEAE se coordonează îndeaproape cu OMS și alți parteneri internaționali pentru a asigura o vizibilitate maximă în ceea ce privește asistența furnizată de UE în legătură cu pandemia de COVID-19 și impactul pozitiv al acestei asistențe pe teren, inclusiv prin *Team Europe* – Echipa Europa.

În plus, instrumentele de politică externă existente au transferat deja fonduri pentru a sprijini guvernele regionale să facă față crizei și s-au luat măsuri de eliminare a dezinformării care poate alimenta noi tensiuni și conflicte, în contexte conflictuale și afectate de criză, printre care Sahel, regiunea Marilor Lacuri, Cornul Africii, Orientul Mijlociu și America Latină. În plus, Instrumentul european pentru democrație și drepturile

asemenea, un apel la acțiune al UE în vederea combaterii dezinformării în legătură cu COVID-19 [P9_TA-PROV(2020)0054].

²⁶ De exemplu, un grup de contact periodic/videoconferințe săptămânale.

²⁷ A se vedea, de exemplu, rapoartele speciale ale SEAE privind EUvsDisinfo (<https://euvsdisinfo.eu/>).

omului finanțează proiecte de sprijinire a jurnaliștilor, promovează verificarea faptelor și combaterea dezinformării în legătură cu COVID-19.

Cooperarea în cadrul mecanismului de reacție rapidă al G7, cu NATO și cu alte părți a dus la intensificarea schimbului de informații, de activități și de bune practici. Cooperarea a permis un schimb mai rapid de informații și a deschis calea pentru noi activități comune în viitor.

Acțiuni

- În cadrul responsabilităților care le revin, Comisia și Înalțul Reprezentant:
 - vor lucra în parteneriat cu OMS pentru a consolida supravegherea sa epidemiologică prin monitorizarea eficace a mass-mediei și pentru a promova detectarea afirmațiilor înșelătoare și dăunătoare și răspunsul la acestea;
 - vor sprijini cooperarea și schimbul de bune practici în lupta împotriva dezinformării și operațiunilor de influență externă la nivel mondial, prin activități de cooperare concrete și programe de sprijin²⁸, pe baza programelor de diplomatie publică existente²⁹ și a activităților de sensibilizare;
 - vor intensifica schimbul de informații cu partenerii relevanți din societatea civilă și sectorul privat din țări terțe cu privire la conștientizarea situației și evoluția amenințărilor, în principal prin organizarea de consultări, conferințe și evenimente publice³⁰;
 - vor intensifica parteneriatele existente, inclusiv cu G7 și NATO și vor extinde cadrul cooperării la ONU și organizațiile regionale, inclusiv OSCE, Consiliul Europei și Uniunea Africană.
- În cadrul pachetului „Team Europe” menit să sprijine partenerii în combaterea impactului pandemiei, se va promova accesul la informații fiabile, lupta împotriva dezinformării, activitatea cu jurnaliștii și mass-media și sprijinul pentru inițiativele de contracarare a dezinformării și a informațiilor eronate în țările terțe prin intermediul delegațiilor UE și al misiunilor diplomatice ale statelor membre de la fața locului^{31, 32}.

5. O MAI MARE TRANSPARENȚĂ A PLATFORMELOR ONLINE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DEZINFORMAREA ȘI OPERAȚIUNILE DE INFLUENȚĂ

Cooperarea cu platformele de comunicare socială este un element-cheie atât pentru elaborarea unei evaluări cuprinzătoare a provocării reprezentate de „infodemie”, cât și a unui răspuns eficient la aceasta. Încă de la începutul crizei, Comisia a subliniat necesitatea ca platformele online să asigure aplicarea deplină a angajamentelor pe care și le-au asumat în cadrul Codului de bune practici. Răspunsurile platformelor la această provocare au fost

²⁸ A se vedea, de exemplu, evenimentul „Disinfo Alert” organizat la Tbilisi în 2019: <https://euvsdisinfo.eu/georgia/>

²⁹ Care sprijină deja societatea civilă prin acțiuni specifice de combatere a dezinformării în țări terțe, cum ar fi Rusia, Brazilia sau Indonezia.

³⁰ Mai multe informații cu privire la evenimentul „Disinfo Horizon” se pot obține la adresa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_160
<https://euvsdisinfo.eu/disinformation-aims-at-undermining-democracy/>

³¹ A se vedea, de asemenea, Comunicarea comună către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor intitulată „Comunicare privind răspunsul UE pe plan mondial la COVID-19” (JOIN/2020/11 final).

³² De exemplu, în țările africane afectate de conflicte, cum ar fi Republica Centrafricană sau Congo.

monitorizate îndeaproape, deși este dificil să se evalueze în mod fiabil cât de prompte și de exhaustive au fost acțiunile lor, precum și impactul acestora³³.

Platformele online³⁴ au raportat că și-au modificat politicile pentru a răspunde amenințării pe care o reprezintă dezinformarea în legătură cu COVID-19. Acestea au promovat informațiile precise și bine documentate despre COVID-19 emise de OMS, de autoritățile sanitare naționale și de canalele de presă profesioniste³⁵. Platformele online au retrogradat conținutul care în urma verificărilor s-a dovedit fals sau înșelător și au limitat anunțurile publicitare care promovau produse și servicii false. În conformitate cu standardele comunității lor de utilizatori, platformele online au eliminat conținutul care ar putea aduce prejudicii sănătății cetățenilor sau siguranței publice³⁶.

Verificatorii de fapte, cercetătorii și organizațiile societății civile au un rol esențial, dar platformele nu au consolidat în mod suficient capacitatea de acțiune a acestora în cursul actualei crize în domeniul sănătății publice, de exemplu, prin punerea la dispoziție a mai multor date sau prin acordarea atenției cuvenite verificărilor de fapte efectuate asupra serviciilor oferite de platforme în toate statele membre. Prin urmare, este necesar ca platformele de comunicare socială să depună eforturi suplimentare și să intensifice schimbul de informații, precum și să asigure un grad mai mare de transparență și responsabilitate³⁷. Pentru aceasta, trebuie respectate și consolidate politicile pe care platformele s-au angajat să le pună în aplicare în temeiul Codului de bune practici.

5.1. CONSOLIDAREA ROLULUI PLATFORMELOR ONLINE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE CRIZA

Platformele ar trebui să își intensifice eforturile de combatere a riscurilor generate de criză. Plecând de la experiența dobândită în ceea ce privește monitorizarea Codului de bune practici înainte de alegerile europene din 2019, Comisia intenționează să instituie un program de monitorizare și de raportare agil în temeiul codului, care să se concentreze asupra dezinformării și informațiilor eronate în legătură cu COVID-19. Programul ar trebui extins la platformele care în prezent nu au subscris la Codul de bune practici³⁸. Comisia, cu sprijinul Grupului autorităților europene de reglementare pentru serviciile mass-media audiovizuale (ERGA)³⁹, ar putea apoi să evalueze impactul politicilor platformelor asupra răspândirii dezinformării și a informațiilor eronate legate de COVID-19. S-ar obține astfel informații relevante care să sprijine eforturile de limitare a prejudiciilor. Aceste informații relevante vor putea fi avute în vedere, de asemenea, în

³³ Unele platforme care au fost utilizate pentru a distribui informații false nu au aderat la Codul de bune practici (de exemplu, WhatsApp sau TikTok).

³⁴ În principal Google, Facebook, Twitter și Microsoft.

³⁵ În acest sens, platformele au lansat noi instrumente, precum panouri de informare, fișe, ferestre pop-up, hărți și indicații care conduc utilizatorii direct la surse de informații bine documentate, disponibile în mai multe limbi.

³⁶ De exemplu, afirmații false potrivit cărora ingerarea de înălbitor este un remediu împotriva virusului.

³⁷ Un exemplu în acest sens este Brookings: <https://www.brookings.edu/techstream/encrypted-messaging-apps-are-the-future-of-propaganda/>

³⁸ În special cele foarte vizibile în timpul crizei provocate de pandemia de COVID-19, precum WhatsApp sau TikTok.

³⁹ Ca urmare a crizei, ERGA a extins recent sfera de competență a subgrupului său privind dezinformarea pentru a include efectuarea unei evaluări a modului în care platformele reacționează la provocările create de această situație extraordinară. Evaluarea va pune un accent în special pe măsurile luate de platforme pentru a identifica, controla și preveni diseminarea de informații false, eronate sau incorecte privind tratamentele medicale și boala în sine, modul în care se transmite boala, precum și măsurile luate de guverne și de autoritățile naționale de reglementare; a se vedea: <https://erga-online.eu>

activitatea viitoare a UE, în special la elaborarea Planului de acțiune pentru democrația europeană și a actului legislativ privind serviciile digitale.

Acțiuni

Platformele vor fi invitate să prezinte rapoarte lunare privind politicile și acțiunile lor de abordare a dezinformării legate de pandemia de COVID-19, care să cuprindă următoarele elemente:

- *inițiativele de promovare a unui conținut bine documentat la nivelul UE și al statelor membre*⁴⁰. Platformele ar trebui să furnizeze date privind acțiunile luate pentru a promova informațiile din partea agențiilor naționale și internaționale din domeniul sănătății, a autorităților naționale și ale UE, precum și ale mass-mediei profesionale;
- *inițiativele și instrumentele de îmbunătățire a sensibilizării utilizatorilor*. Platformele ar trebui să pună la dispoziție date cu privire la punerea în aplicare a politicilor lor de informare a utilizatorilor, atunci când interacționează cu dezinformarea;
- *comportament manipulator*. Platformele ar trebui să raporteze toate cazurile de manipulare a platformelor de comunicare socială și de operațiuni de influență răuvoitoare sau de comportament neautentic coordonat care au fost identificate în legătură cu serviciile pe care le oferă. Platformele ar trebui, de asemenea, să coopereze cu statele membre și instituțiile UE pentru a facilita evaluarea campaniilor de dezinformare și a operațiunilor de influență, precum și identificarea autorilor acestora;
- *date privind fluxurile de anunțuri publicitare cu rol de dezinformare în legătură cu COVID-19*⁴¹. Semnatarii codului ar trebui să prezinte date, defalcate pe stat membru atunci când acest lucru este posibil, cu privire la politicile întreprinse pentru a limita plasarea de anunțuri publicitare cu rol de dezinformare în legătură cu COVID-19 prin intermediul serviciilor pe care le oferă. Platformele și operatorii rețelelor de publicitate ar trebui, de asemenea, să prezinte astfel de date privind politicile pentru a limita plasarea de anunțuri publicitare pe site-urile web ale terților care recurg la dezinformarea în legătură cu COVID-19 pentru a atrage venituri din publicitate⁴².

Comisia va încuraja cu tărie alte părți interesate relevante care nu sunt în prezent semnatarie ale codului să participe în mod voluntar la programul de monitorizare menționat anterior.

5.2. SPRIJIN PENTRU VERIFICATORII DE FAPTE ȘI CERCETĂTORI

Pentru ca toată lumea să aibă acces la informații fiabile, precum și la o multitudine de puncte de vedere, verificarea faptelor este esențială. Criza provocată de pandemia de COVID-19 a evidențiat necesitatea ca platformele online să furnizeze mai multe date cu privire la natura, sfera și impactul dezinformării, precum și să compare și să evalueze eficacitatea acțiunilor întreprinse. Observatorul european al mass-mediei digitale

⁴⁰ Anumite părți interesate au elaborat indicatori de fiabilitate pentru sursele de știri, cum ar fi Inițiativa privind încrederea în jurnalism.

⁴¹ A se vedea, de exemplu, rapoartele GDI <https://disinformationindex.org/2020/05/why-is-tech-not-defunding-covid-19-disinfo-sites/>

⁴² În acest scop, platformele ar trebui să aibă în vedere utilizarea de indicatori de fiabilitate elaborați de verificatori de fapte/cercetători sau de alte părți interesate independente (de exemplu GDI, Newsguard).

(*European Digital Media Observatory – EDMO*) a fost lansat recent cu scopul de a sprijini crearea unei comunități transfrontaliere și multidisciplinare de verificatori de fapte independenți și de cercetători din mediul academic, care vor colabora cu părțile interesate relevante pentru a identifica, a analiza și a expune potențialele amenințări în materie de dezinformare, inclusiv în domeniul COVID. În acest sens, este esențial un acces extins la seturile de date agregate privind COVID ale platformelor în scopul cercetării și al unei înțelegeri mai bune a amenințărilor și tendințelor în materie de dezinformare. De asemenea, este nevoie de infrastructură de cercetare specifică care să detecteze, să analizeze și să expună dezinformarea și operațiunile de influență externă pe întreg teritoriul UE. Toate aceste demersuri ar trebui să fie efectuate în conformitate cu cadrul de reglementare aplicabil, inclusiv în materie de protecție a datelor.

Acțiuni

- Comisia invită platformele să extindă și să intensifice cooperarea cu verificatorii de fapte și să ofere în mod activ acces la programele lor de verificare a faptelor organizațiilor din toate statele membre ale UE, precum și din vecinătatea sa, pentru toate limbile.
- Comisia va sprijini activitățile de verificare a faptelor și de cercetare⁴³, inclusiv prin intermediul Observatorului european al mass-mediei digitale, nou-creat (EDMO)⁴⁴.⁴⁵ Astfel, printr-o infrastructură tehnologică cu instrumente și servicii, se va sprijini o comunitate multidisciplinară independentă cu privire la dezinformarea în legătură cu COVID-19⁴⁶. De asemenea, EDMO ar putea veni în sprijinul autorităților publice cu cercetări și ar putea să stabilească legături adecvate cu sistemul de alertă timpurie.
- Comisia invită platformele să convină cu EDMO asupra unui cadru care să le ofere cercetătorilor din mediul academic acces conform cu cerințele în materie de confidențialitate la datele relevante ale platformelor pentru a îmbunătăți detectarea și analizarea dezinformării.
- Comisia va analiza posibilitatea de a prevedea elemente de sursă deschisă pentru unele dintre instrumentele pe care le-a dezvoltat în scopul detectării afirmațiilor înșelătoare și a surselor online nefiabile, astfel încât să poată să pună aceste instrumente la dispoziția comunității care verifică faptele.

⁴³ Similar proiectului „Health Emergency Response in Interconnected Systems” („HERoS”) care dezvoltă o nouă metodă de obținere de informații din platformele de comunicare socială în ceea ce privește zvonurile și informațiile eronate în legătură cu COVID-19 (Pentru mai multe detalii: <https://cordis.europa.eu/project/id/101003606>). De asemenea, programul Orizont 2020 mobilizează mediul academic, organizațiile de cercetare, practicienii și întreprinderile private pentru a combate informațiile eronate, a dezvolta capacitatea de verificare a faptelor și de asumare a răspunderii în mediul online, precum și pentru a desfășura activități de cercetare cu privire la importanța unui cadru mediatic solid și independent.

⁴⁴ <https://edmo.eu/>

⁴⁵ În iunie 2020, va fi lansată cea de a doua etapă a EDMO, care vizează stabilirea de centre naționale/regionale cu privire la cercetarea în materie de dezinformare. În 2021, se vor aloca fonduri suplimentare în cadrul programului Europa digitală, pentru a asigura prezența centrelor naționale/regionale în întreaga UE. Prin viitorul program Europa digitală se va urmări asigurarea acoperirii geografice complete a EDMO. Între timp, Comisia va urmări să obțină sinergii cu finanțarea oferită de Parlamentul European prin lansarea de cereri de propuneri în vara anului 2020, cu scopul de a sprijini cercetarea în domeniul dezinformării în legătură cu COVID-19.

⁴⁶ Inclusiv accesul la baze de date publice, la registre ale verificărilor de fapte și la mecanisme conforme cu cerințele în materie de confidențialitate de acces la datele platformelor, pentru a facilita detectarea, analizarea și expunerea dezinformării.

6. ASIGURAREA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE ȘI A UNEI DEZBATERI DEMOCRATICE PLURALISTE

Actuala criză provocată de pandemia de COVID-19 a arătat că există riscul de utilizare a unora dintre măsurile menite să rezolve problema „infodemiei” ca pretext de subminare a drepturilor și libertăților fundamentale sau că se poate abuza de aceste măsuri în scopuri politice în interiorul și în afara Uniunii Europene. Prin urmare, este necesar să fim vigilenți și să susținem drepturile noastre fundamentale și valorile comune, care ar trebui să fie în centrul răspunsului nostru la pandemia de COVID-19. În acest context, mass-media liberă și pluralistă este esențială pentru combaterea dezinformării și pentru informarea cetățenilor.

Libertatea de exprimare și dreptul mass-mediei și al societății civile de a examina acțiunile statului sunt mai importante ca oricând în timpul acestei crize: responsabilitatea autorităților publice nu ar trebui redusă, pe motiv că funcționează în temeiul prerogativelor pentru situații de urgență. Autoritățile publice trebuie să asigure transparența activității lor, ceea ce contribuie la consolidarea încrederii cetățenilor și permite monitorizarea procesului decizional. Fluxul liber de informații contribuie la protecția vieții și a sănătății și facilitează și promovează dezbateră și procesul decizional din domeniul social, economic, politic și din alte domenii⁴⁷. În fine, în perioadele de criză, democrația își arată adevărata sa forță și valoare.

În timpul crizei, au fost semnalate probleme legate de libertatea de exprimare⁴⁸, inclusiv cu privire la restricționarea accesului la informații în cazul jurnaliștilor, organizațiilor societății civile și cadrelor universitare, cu privire la amânări ale accesului care nu erau necesare, cu privire la riscurile mai mari la adresa siguranței jurnaliștilor, inclusiv amenințări și intimidare, sau cu privire la acuzații neîntemeiate la adresa acestora de răspândire a dezinformării.

Încă de la începutul crizei, Comisia a monitorizat îndeaproape măsurile de urgență luate de statele membre și coerența acestora cu tratatul, precum și cu dreptul UE în general și cu Carta drepturilor fundamentale în particular. Mai multe state membre aveau deja dispoziții, inclusiv de natură penală, legate de dezinformare și un stat membru a prevăzut o nouă infracțiune în legătură cu răspândirea dezinformării în timpul stării de urgență⁴⁹. Legile care definesc aceste infracțiuni în termeni prea generali și care prevăd sancțiuni disproporționate pentru aceste infracțiuni pot îngreuna disponibilitatea surselor de a se adresa jurnaliștilor și duc la autocenzură⁵⁰, cauzând preocupări deosebite în ceea ce privește libertatea de exprimare.

Comisia a cofinanțat, cu sprijinul Parlamentului European, o serie de proiecte menite să cartografieze amenințările și riscurile la adresa libertății și pluralismului mass-mediei, să sprijine jurnalismul de investigație și să ofere asistență jurnaliștilor care au nevoie de ajutor⁵¹.

⁴⁷ „Disease pandemics and the freedom of opinion and expression”, raportul raportorului special al ONU cu privire la promovarea și protecția dreptului la libertatea de opinie și de exprimare, David Kaye, aprilie 2020.

⁴⁸ Cazurile au fost documentate pe Platforma Consiliului Europei pentru protecția jurnalismului și siguranța jurnaliștilor și prin intermediul platformei cofinanțate de UE privind cartografierea libertății mass-mediei (<https://mappingmediafreedom.org/>).

⁴⁹ Modificarea secțiunii 337 a Codului penal maghiar.

⁵⁰ Comisia a precizat că democrația nu poate funcționa fără o mass-medie liberă și independentă și că este esențial să se respecte în această perioadă libertatea de exprimare și securitatea juridică.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_567

⁵¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/media-freedom-projects>

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a demonstrat rolul crucial al mass-mediei libere și independente ca serviciu esențial care le oferă cetățenilor informații fiabile, verificate din punctul de vedere al faptelor, contribuind astfel la salvarea de vieți. Cu toate acestea, criza a amplificat, de asemenea, situația economică deja dificilă a acestui sector, din cauza scăderii dramatice a veniturilor din publicitate, în pofida creșterii audienței⁵². Situația este deosebit de dificilă pentru actorii mai mici și vulnerabili și pentru canalele de presă locale și regionale. Prin urmare, sunt afectate ecosistemele media din UE în ansamblul lor și diversitatea acestora. Pachetul Comisiei de măsuri de remediere și redresare ar contribui la abordarea nevoilor imediate în materie de lichidități prin intermediul sprijinului pentru solvabilitate și al finanțării pentru coeziune, consolidând, în același timp, investițiile digitale și reziliența sectorului prin InvestEU, Europa creativă și programul Orizont Europa.

Criza provocată de pandemia de COVID-19 a exacerbât, de asemenea, într-o mare măsură provocările similare din întreaga lume, inclusiv cele cu care se confruntă canalele de presă independente în calitatea lor de apărători ai democrației și drepturilor omului. UE va monitoriza evoluțiile în conformitate cu Planul de acțiune privind drepturile omului și democrația 2020-2024⁵³. UE va acorda o atenție deosebită situației din vecinătatea estică și sudică și din Balcanii de Vest.

Toate acestea ridică semne de întrebare cu privire la capacitatea mass-mediei și a societății civile de a-și îndeplini pe deplin rolul care le revine în combaterea dezinformării și a informațiilor eronate.

UE trebuie să intensifice atât sprijinul politic, cât și pe cel practic acordat mass-mediei și jurnaliștilor independenți din UE și din întreaga lume, precum și să ajute organizațiile societății civile în eforturile lor de monitorizare și semnalare a restricțiilor privind libertatea de exprimare și spațiul civic.

Acțiuni

- Comisia va continua să monitorizeze îndeaproape impactul măsurilor de urgență asupra legislației și valorilor UE până în momentul în care vor fi eliminate treptat toate măsurile și va continua dialogul cu statele membre în ceea ce privește problemele identificate. Rezultatele acestei monitorizări vor fi luate în considerare în următorul raport anual privind statul de drept, care urmează să fie publicat în al treilea trimestru al anului 2020⁵⁴, precum și în viitoarea Strategie privind aplicarea efectivă a Cartei drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană și a Planului de acțiune pentru democrația europeană.
- Comisia invită statele membre să își intensifice eforturile în aceste vremuri de criză, astfel încât jurnaliștii să poată lucra în siguranță⁵⁵ și în condiții adecvate, și să recunoască mass-media de știri ca un serviciu esențial.

⁵² Primele estimări sugerează că scăderea poate fi de până la 80 % din venituri pentru editorii de știri, în funcție de țară. Se preconizează că editorii locali, mici, vor fi afectați cel mai puternic. <http://www.newsmediaeurope.eu/news/covid-19-and-the-news-media-journalism-always-comes-at-a-cost/>

⁵³ JOIN(2020)5, 23 martie 2020.

⁵⁴ Mass-media și societatea civilă s-au confruntat cu noi obstacole în exercitarea rolului pe care îl au în dezbaterile democratice în cursul acestei crize. Raportul anual privind statul de drept elaborat de Comisie va examina mai îndeaproape situația din toate statele membre.

⁵⁵ În conformitate cu Orientările Consiliului Europei privind protejarea libertății de exprimare și de informare în vreme de criză – <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-and-information-in-times-of-crisis>. Ar trebui să se ofere, de asemenea, răspunsuri la alertele emise de Consiliul Europei în contextul Platformei pentru protecția jurnalismului și siguranța jurnaliștilor.

- Comisia invită Parlamentul și Consiliul să adopte în regim de urgență pachetul cuprinzător privind redresarea, care ar contribui la refacerea și consolidarea rezilienței sectorului mass-mediei în ceea ce privește combaterea dezinformării legate de COVID-19. Statele membre ar trebui să valorifice la maximum acest pachet, precum și răspunsul economic al UE pentru contracararea efectelor pandemiei de COVID-19⁵⁶ pentru a sprijini mass-media care este puternic afectată de criză, respectând în același timp independența acesteia. Toți actorii UE ar trebui să depună eforturi pentru a sprijini mass-media ca parte a redresării.
- Pentru a sprijini aceste eforturi, Comisia va continua să cofinanțeze proiecte independente în domeniul jurnalismului, al libertății mass-mediei și al pluralismului și va continua să faciliteze accesul la finanțare și oportunități de finanțare pentru sectorul mass-mediei⁵⁷.
- Până la sfârșitul acestui an, Comisia va propune măsuri de consolidare a libertății și pluralismului mass-mediei în Uniunea Europeană, ca parte a Planului de acțiune pentru democrația europeană, și va prezenta un plan de acțiune pentru sectorul mass-media și audiovizual menit să sprijine în continuare transformarea digitală și competitivitatea acestor sectoare și să stimuleze accesul la conținut și pluralismul mass-mediei.
- Comisia și Înalțul Reprezentant:
 - vor lansa acțiuni clar direcționate în cadrul programelor de diplomatie publică în țări din întreaga lume pentru a sprijini actorii societății civile în furnizarea de informații fiabile⁵⁸;
 - vor dezvolta în continuare cooperarea cu societatea civilă, jurnaliștii și mass-media independentă din țări terțe prin intermediul asistenței regionale și al sprijinului bilateral pentru a combate dezinformarea și a promova verificarea faptelor;
 - vor intensifica sprijinul în ceea ce privește monitorizarea încălcărilor libertății presei, sprijinirea promovării unui mediu mediatic mai sigur și protecția jurnaliștilor, inclusiv prin acordarea de asistență prin intermediul Mecanismului UE de protecție a apărătorilor drepturilor omului și printr-o cooperare mai strânsă cu Fondul European pentru Democrație.

7. CAPACITAREA ȘI SENSIBILIZAREA CETĂȚENILOR

De la declararea pandemiei mondiale, cererea de opinii ale cercetătorilor, oamenilor de știință și experților din domeniul sănătății publice a fost mai mare ca niciodată. Din învățămintele desprinse în urma crizei provocate de pandemia de COVID-19 rezultă că este important să se promoveze informațiile din surse bine documentate și că deciziile trebuie să fie luate pe baza sfaturilor oamenilor de știință și a profesioniștilor din domeniul sănătății și că este, de asemenea, esențial să se mențină o dezbatere democratică. Învățămintele desprinse pun în evidență provocarea pe care o reprezintă abordarea unui

⁵⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_459

⁵⁷ De exemplu, pentru a sprijini nevoile de finanțare ale sectorului mass-mediei se poate recurge la Mecanismul de garantare pentru sectoarele culturale și creative.

⁵⁸ De exemplu podcasturi, sprijin pentru verificarea faptelor sau seminare online.

mediu online în evoluție⁵⁹. Capacitarea cetățenilor, astfel încât să poată să analizeze în mod critic informațiile din mediul online, este esențială pentru combaterea dezinformării.

Aceste probleme pot fi soluționate mai bine dacă societatea are cunoștință de pericolele pe care le reprezintă dezinformarea și informațiile eronate. În acest sens, ar trebui să se acorde o atenție deosebită grupurilor vulnerabile, de exemplu tinerilor și copiilor, în cazul cărora riscul de a fi induși în eroare este mai mare și, în consecință, se expun unor situații mai periculoase. Pentru acesta ar trebui să se promoveze alfabetizarea mediatică și informațională a cetățenilor, inclusiv gândirea critică, capacitatea de a identifica dezinformarea și competențele digitale, precum și să se sprijine capacitarea cetățenilor⁶⁰. S-au făcut deja multe în acest sens, dar sunt necesare mai multe acțiuni pentru identificarea sinergiilor, a potențialului de cooperare și a schimbului de informații cu privire la măsurile de consolidare a rezilienței în vederea limitării impactului dezinformării. De asemenea, este important ca cetățenii să aibă acces la resurse în limba maternă.

Acțiuni

- Comisia, Consiliul, Înalțul Reprezentant și Parlamentul European vor împărtăși cele mai bune practici în materie de măsuri de consolidare a rezilienței, în special în ceea ce privește lecțiile învățate în timpul crizei provocate de pandemia de COVID-19.
- Planul de acțiune actualizat privind educația digitală, care urmează să fie adoptat în cursul anului 2020, va propune măsuri care vor contribui la combaterea dezinformării, în timp ce programele Erasmus+ și Corpul european de solidaritate oferă oportunități de finanțare pentru proiecte care vizează combaterea dezinformării. Comisia va sprijini dezvoltarea gândirii critice a utilizatorilor platformelor de comunicare socială prin proiectele din cadrul acțiunii pregătitoare „Educație în domeniul mediatic pentru toți”⁶¹ și prin intermediul rețelei europene de centre pentru un internet mai sigur.
- Comisia are în vedere, inclusiv în cadrul viitorului Plan de acțiune pentru sectorul mass-media și audiovizual, să propună acțiuni care să favorizeze sensibilizarea diferitelor grupuri și gândirea critică în rândul diferitelor grupuri, în special al tinerilor, pe baza potențialului platformelor de comunicare socială și al influențatorilor. Acest demers va avea la bază Directiva serviciilor mass-media audiovizuale modificată, care prevede obligația ca platformele de partajare a materialelor video să instituie măsuri și instrumente eficace privind alfabetizarea mediatică.
- Instituțiile UE ar trebui să elaboreze în mod coordonat materiale de sensibilizare cu privire la natura dezinformării, la pericolul pe care îl reprezintă aceasta la adresa democrației societăților noastre și cu privire la instrumentele disponibile pentru a detecta și a aborda dezinformarea; aceste materiale ar trebui să fie comunicate prin intermediul rețelelor relevante și al instrumentelor de implicare a cetățenilor și ar trebui să vizeze o varietate de grupuri din toate statele membre și din țările partenere.

⁵⁹ Cum ar fi necesitatea de a interveni în privința site-urilor web fraudulente care apar și dispar rapid; în acest context este foarte greu să se oprească autorii fraudelor dat fiind că își modifică în mod constant identitățile digitale, precum și să se creeze liste negre și să se informeze consumatorii și platformele.

⁶⁰ Ca de exemplu, prin proiecte de alfabetizare mediatică, prin sprijin acordat organizațiilor societății civile care ajută cetățenii și prin acces la instrumente de verificare a conținutului.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2018-2019-call-proposals-preparatory-action-media-literacy-all>. Ultima cerere de propuneri aferentă acestei acțiuni pregătitoare (2018-2020) urmează să fie publicată în trimestrul 2 din 2020.

8. PROTEJAREA SĂNĂTĂȚII PUBLICE ȘI A DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Tendința de exploatare a consumatorilor a fost un aspect caracteristic al crizei provocate de pandemia de COVID-19. Manipularea, tehnicile de marketing înșelătoare, fraudă și escrocheriile exploatează temerile cu scopul de a vinde, sub pretextul unor beneficii de sănătate false, produse inutile, ineficiente și care pot fi periculoase sau de a ademeni consumatorii să achiziționeze produse la prețuri exorbitante. Deși acest tip de conținut poate avea elemente de dezinformare, atunci când încalcă acquis-ul în domeniul protecției consumatorilor este considerat conținut ilegal și este nevoie de un răspuns diferit, în temeiul legislației în materie de protecție a consumatorilor și din partea autorităților competente⁶².

În urma apelului lansat de Comisie, platformele⁶³ au înlăturat milioane de anunțuri publicitare înșelătoare pentru produse ilegale sau nesigure⁶⁴. Comisia a coordonat o acțiune de verificare („sweep”) a site-urilor web, pentru a identifica site-urile pe care consumatorii din UE fac obiectul unui conținut de promovare a unor afirmații false sau a unor produse contrafăcute în contextul COVID-19. Acțiunea de verificare a site-urilor web efectuată de Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor a constatat atât în examinarea la nivel înalt a platformelor online, cât și în analizarea aprofundată a anunțurilor publicitare și a site-urilor web legate de produsele care au înregistrat o creștere a cererii ca urmare a apariției virusului. Rezultatul este că platformele au înlăturat sau blocat milioane de anunțuri publicitare sau produse listate care induceau în eroare.

Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor a autorităților naționale a colaborat cu Comisia pentru a combate aceste practici în mod coordonat. Comisia a invitat marile platforme⁶⁵ să coopereze cu autoritățile de protecție a consumatorilor și să ia măsuri proactive pentru a combate escrocheriile⁶⁶. Acest schimb de informații cu marile platforme online dă rezultate⁶⁷, dar eforturile vor trebui continuate, în special în temeiul viitorului act legislativ privind serviciile digitale.

Cu toate acestea, comercianții necinstiți găsesc modalități pentru a nu fi identificați de platforme, a exploata vulnerabilitățile consumatorilor, a eluda controalele algoritmice și a crea noi site-uri web. Aceste practici sunt, de asemenea, întâlnite pe site-uri independente, care atrag consumatorii prin anunțurile publicitare afișate, de exemplu, pe platformele de comunicare socială și pe portalurile de webmail sau în clasificarea sponsorizată de pe

⁶² Comisia Europeană a invitat, de asemenea, autoritățile statelor membre să își consolideze vigilența și să își adapteze activitățile de control în ceea ce privește ofertele și anunțurile publicitare online pentru alimente și suplimente alimentare legate de COVID-19 (https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/eu-co-ordinated-control-plans/covid-19_en), iar Oficiul de Luptă Antifraudă al UE, OLAF, a lansat, de asemenea, anchete (https://ec.europa.eu/anti-fraud/media-corner/news/13-05-2020/inquiry-fake-covid-19-products-progresses_en).

⁶³ Platformele care au dat curs apelului lansat de Comisie au fost: Allegro, Amazon, Alibaba/Aliexpress, CDiscount, Ebay, Facebook (și anume, Facebook, Facebook Marketplace și Instagram), Microsoft/Bing, Google (și anume, Google ads și YouTube), Rakuten, Wish și Verizon Media/Yahoo.

⁶⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_938

⁶⁵ Și anume, platforme multilaterale, motoare de căutare și platforme de comunicare socială.

⁶⁶ De exemplu, prin identificarea produselor pentru care cererea este mare și care sunt comercializate într-un mod care induce în eroare, cu scopul de a obține un avantaj necuvenit, precum și prin mijloace automatizate de înlăturare proactivă a anunțurilor publicitare înșelătoare și a „produselor miraculoase” care invocă mențiuni de sănătate ilegale.

⁶⁷ De exemplu, Google a blocat sau a eliminat peste 80 de milioane de anunțuri publicitare legate de COVID-19 (la nivel mondial); eBay a blocat sau a eliminat peste 17 milioane de listări de produse de pe platforma sa multilaterală mondială care încălcau normele UE în materie de protecție a consumatorilor.

motoarele de căutare. Așadar, autoritățile naționale de protecție a consumatorilor sunt în continuare foarte vigilente și vor continua să colaboreze cu Comisia pentru a-i proteja pe consumatori în mediul online⁶⁸.

Comisia își intensifică cooperarea și schimburile de informații cu platformele, precum și cu organismele de autoreglementare din domeniul publicității, pentru a dezvolta instrumente automate de identificare a anunțurilor publicitare înșelătoare. Platformele ar trebui să prezinte periodic, până la sfârșitul crizei, rapoarte cu privire la eficacitatea măsurilor lor și la noile tendințe.

Multe site-uri web frauduloase au nume de domenii care utilizează cuvinte-cheie asociate pandemiei de COVID-19, cum ar fi „corona”, „mască” sau „vaccin”⁶⁹. Aceste site-uri web sunt deosebit de periculoase atunci când se prezintă în mod fals ca site-uri web legitime sau ale unor autorități publice. Comisia a purtat discuții cu sectorul numelor de domenii pentru a împărtăși și promova bunele practici care au scopul de prevenire a utilizării speculative și abuzive a numelor de domenii⁷⁰ și a convenit asupra unor măsuri similare cu EURid, operatorul domeniului „.eu”⁷¹.

Acțiuni

- Sprijinul acordat autorităților naționale pentru protecția consumatorilor în cadrul Rețelei de cooperare pentru protecția consumatorilor va include finanțarea capacității lor de monitorizare agilă a piețelor. Pe termen mai lung, Comisia va avea în vedere crearea unui set comun de instrumente, ca de exemplu un observator criminalistic pentru piețele digitale, care să includă instrumente specifice pentru efectuarea de anchete online și verificarea practicilor problematice legate de pandemia de COVID-19⁷².
- Se vor intensifica cooperarea internațională și schimbul de experiență (de exemplu, Rețeaua internațională de protecție a consumatorilor și de asigurare a respectării normelor) cu scopul de a promova abordarea adoptată de UE în materie de combatere a practicilor de inducere în eroare a consumatorilor în contextul pandemiei de COVID-19⁷³.

⁶⁸ Comisia a emis orientări pentru a-i ajuta pe consumatori să identifice și să evite posibilele escrocherii legate de COVID-19 atunci când fac cumpărături online: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_ro

⁶⁹ De asemenea, Comisia cooperează îndeaproape cu Europol și cu registratorii pentru a facilita schimbul de informații care permit detectarea, raportarea și eliminarea rapidă a site-urilor web legate de COVID-19 utilizate în scopuri infracționale:

https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf

⁷⁰ Printre acestea se numără măsurile de verificare a acurateții și a validității datelor persoanelor care înregistrează nume de domenii pentru numele de domenii care conțin cuvinte-cheie legate de COVID-19 și raportarea înregistrărilor suspecte către autoritățile relevante, cum ar fi agențiile de protecție a consumatorilor și autoritățile de aplicare a legii. A se vedea de asemenea: <https://www.icann.org/news/blog/keeping-the-dns-secure-during-the-coronavirus-pandemic>

⁷¹ <https://eurid.eu/en/news/doteu-covid19-measures/>

⁷² Comisia va coordona cooperarea dintre Rețeaua de cooperare pentru protecția consumatorilor și registrele de domenii și prestatorii de servicii de plată pentru a soluționa în mod eficace problema escrocheriilor care vizează consumatorii.

⁷³ OCDE a elaborat orientări cu privire la modalitățile de identificare a escrocheriilor, pe baza poziției comune a Rețelei de cooperare pentru protecția consumatorilor care identifică cele mai frecvente escrocherii legate de COVID-19, făcută publică în martie.

<http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/protecting-online-consumers-during-the-covid-19-crisis-2ce7353c/>

CONCLUZII

UE a întreprins acțiuni pentru a răspunde amenințării pe care o reprezintă dezinformarea, informațiile eronate și operațiunile de influență străină în contextul crizei provocate de pandemia de COVID-19. Cu toate acestea, date fiind amploarea impactului potențial asupra sănătății cetățenilor și a stabilității societăților noastre și lacunele pe care le-a pus în evidență criza sanitară, este necesară continuarea eforturilor de intensificare a acestei activități. Criza provocată de pandemia de COVID-19 a devenit un adevărat test, care arată modul în care UE și societățile sale democratice fac față acestei provocări. Pe baza provocărilor identificate, a învățămintelor desprinse până în prezent și a soluțiilor propuse pe termen scurt, societatea UE și controlul său democratic ar putea să devină, pe termen mai lung, mai puternice, mai reziliente și mai bine pregătite pentru provocările viitorului.

Comisia și Înalțul Reprezentant vor pune în aplicare cu celeritate acțiunile propuse în prezenta comunicare, pregătind terenul pentru o abordare pe termen mai lung, ca parte a Planului de acțiune pentru democrația europeană, care urmează să fie prezentat spre sfârșitul anului, precum și a viitorului act legislativ privind serviciile digitale.